

FILIALAI

SENOSIOS SKULPTŪROS MUZIEJUS

Kranto g. 12

SMILGIŲ ETNOGRAFINĖ SODYBA

Smilgiai,
Panevėžio r.

G. PETKEVIČAITĖS-BITĖS MEMORIALINIS BUTAS

Šv. Zitos g. 18

MEDICINOS MUZIEJUS

Šv. Zitos g. 18

J. ZIKARO MEMORIALINĖ SODYBA

Paliukų k.,
Panevėžio r.

MUZIEJAUS VEDAMOS EKSKURSIJOS PO PANEVĖŽIO RAJONA:

1. KREKENAVOS REGIONINIS PARKAS (Upytės piliavietė - Upytė - Linų muziejus - Stumbrynai - Burvelių alkalnis - Krekenava - Bakainių piliakalnis - Knygnešių muziejus - Vadaktėliai).

2. SENOSIOS ETNOGRAFINĖS SODYBOS:

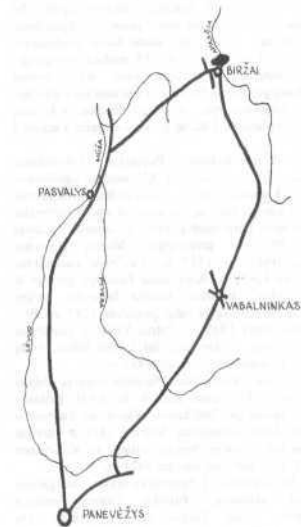
- a) G. Petkevičaitės - Bitės gimtinė - Smilgių etnografinė sodyba;
- b) Smilgių etnografinė sodyba - Burbiškio parkas - Raginėnų piliakalnis - Kleboniškių kaimas-muziejus.

Ekskursijų užsakymas 8 461973

PANEVĖŽYS – BIRŽAI

Po Panevėžio apskritį

Kelionės schema

Į Biržus siūloma vykti pro Vabalninką, o grįžti atgal - pro Pasvalį. Pirmoji didesnė gyvenvietė - Paliūniškis. Netoliese esantis Likpetrių kapinynas liudija, kad žmonės čia gyveno jau XVI amžiuje. 1595 m. paminėtas ir Paliūniško dvaras. XVIII amžiaus pabaigoje jį valdė Vabalninko karališkojo dvaro valdytojas F. Mošinskis. Vėliau - Severinai, Potockiai, Kerbedžiai, Malinskiai. Apie 1910-1912 m. įveistas parkas. Jame yra Pirmojo pasaulinio karo vokiečių ir rusų karių kapinės. Netoli parko yra Paliūniško tiltas per Lėvenį, statytas 1933 m. Jo autorius K. Germanas (1897-1980).

Toliau kelias veda per Žaliąją girią (plotas - 10962 ha). Per girią teka Pyvesa bei jos intakai Varupis, Vygailis, Žulna. Pietinių girios pakraščiu teka Žambas. Gausu pelkių: Juodvadis, Klimbalė, Pukiškis ir kt.

Įvažiavus į girią, kairėje kelio pusėje yra masinių žudynių vieta: Antrojo pasaulinio karo metais čia buvo nudyta apie 5000 žmonių, daugiausia žydų tautybės.

Girios viduryje - Stumbriškis. Istoriniuose šaltiniuose vietovė paminėta 1558 m. Stumbriško palivarką XIX šimtmeityje valdė Knzikevičius. Žaliojoje girioje apie Stumbriškį laikėsi 1863-1864 metų sukilėliai. Jiems vadovavo E. Liutkevičius. Jo sukilėlių atminimui aukščiausioje Stumbriško kalvoje, dešinėje kelio pusėje, Panevėžio rajono kraštotyrimininkai pastatė stogastulpį (aut. J. Matulis).

Kiek pavaziavus - Putauskų kaimas, poeto Jono Strielkūno gimtinė.

Priekyje - Vabalninkas. Istoriniuose šaltiniuose 1554 metais paminėtas Vabalninko kaimas, o po metų minimas ir dvaras. Vabalninko karališkasis dvaras turėjo palivarkus Inkūnuose, Mockūnuose, Stumbriškyje ir t.t. 1617 m. pastatyta bažnyčia. 1625 m. Vabalninkas nukentėjo nuo maro epidemijos. XVII amžiuje jį ne kartą buvo užėmę švedai. Vabalninko

apylinkėse kovojo 1794, 1830-1831 ir 1863-1864 metų sukilėliai. Dabartinė mūrinė bažnyčia statyta XIX šimtmečio pradžioje. Plačiau su Vabalninko istorija galima susipažinti miesto muziejuje. Taip pat verta aplankyti ir mokyklų muziejų. Pakeliiu į Biržus yra rašytojo Balio Sruogos (1896-1947) gimtinė. Baibokų kaime, kairėje kelio pusėje, tebėra gimtoji rašytojo sodyba.

Keliaujant Biržų kraštu, negalime pamiršti šio krašto karstinių reiškinių. Tai ir turistų pamėgta garsioji Karvės ola, ir daugelis kitų duobių. Neatmestina tikimybė, kad senovėje atskiros karstinio regiono vietos galėjo būti naudojamos kulto apeigoms. Tai liudija pavadinimai: Raganų duobė (Kirkiliuose), Velniaipilis (Leitiškiuose).

Biržai išsikūrę prie Apaščios ir Agluonos upių. Istoriniuose šaltiniuose Biržai minimi nuo XV amžiaus. XVI amžiuje Biržai atiteko Radviloms. Įsteigę Biržuose savo rezidenciją, Radvilos daug dėmesio ir lėšų skyrė miesto augimui. Kadangi pro miestą ėjo strateginis vieškelis, jungęs Vilnių su Ryga, Biržai tapo svarbiu Lietuvos gynybos punktu. XVII amžiuje Biržuose buvo pastatyta bastioninė tvirtovė. Biržų pilis susprogdinta 1704 m. Rūmai atstatyti 1979-1985 m. Pilyje išsikūręs "Šėlos" muziejus, kurio ekspozicijose nušviečiama krašto istorija. 1701 m. Biržuose susitiko Lietuvos-Lenkijos karalius Augustas II ir Rusijos caras Petras I.

Kitas įdomus objektas - Astravo dvaras, esantis kitoje dirbtinio Širvėnos ežero pusėje. Dvarą čia įkūrė Tiškevičiai, tapę Biržų savininkais XIX šimtmečio pradžioje. Klasicistinius dviejų aukštų rūmus su belvederiniu bokštu supa parkas. Rūmus ir parką projektavo italų architektas Cezaris Anikinis (1787-1871). Kiti Astrave lankylini objektai - užtvanka, tiltas.

Be to, Biržuose dar galima apžiūrėti 1857-1861 m. pastatytą katalikų bažnyčią, vieną seniausių Biržų pastatų - XVII amžiaus viduryje statytą vaistinę. Miesto senamiestis - urbanistikos paminklas.

Grįžtant į Panevėžį, pakeliiu, - Pabiržė. Mūrinė neogotikinė bažnyčia pastatyta 1910 m. Pasukus truputį iš kelio, galima aplankyti Likėnus. Nuo seno žinomas Likėnų dvaras. Anksčiau vietovė vadinta Smarkdone. Iš šaltinių ištėkantis upelis dėl specifinio kvapo taip pat buvo pramintas Smarkdone. Likėnų šaltinių vanduo jau seniai buvo naudojamas ligoms gydyti, bet iširtas tik XIX amžiaus pabaigoje. 1925 m. išparciauvas Likėnų dvarą, 40 ha žemės plotas buvo perduotas Paberžės valsčiaus savivaldybei. 1938 m. buvo atidaryta 40 lovų balneologinė Likėnų gydykla. Aplankius Likėnų parką vėl galima leistis į kelionę.

Galima stabtelėti Pasvalyje. Istoriniuose šaltiniuose jis žinomas nuo XV amžiaus pabaigos: 1497 m. Lietuvos didysis kunigaikštis Aleksandras dovanavo kunigo Jono Groto pradėtai statyti bažnyčiai žemės ir leido kurti miestą. Vėlesni Lietuvos valdovai suteikė Pasvaliui privilegijas. Miestą išgarsino istoriniai įvykiai - 1557 m. čia buvo pasirašytos sutartys su Livonija. Kurį laiką Pasvalys garsėjo ir savo gydykla. Dabartinė mūrinė bažnyčia, turinti baroko ir istoristinių bruožų, pastatyta 1787 m. Prie gimnazijos stovi 1935 m. Petrui Vileišiui pastatytas paminklas (aut. V. Grybas). Jei leidžia laikas, verta aplankyti Pasvalio parką, įkurtą 1937 m.

Toliau - Pumpėnai. Miestelis išsikūręs abipus Įstro upelio. Pumpėnai išaugo iš XVII amžiaus pradžioje įkurto gatvinio kaimo. Vienuoliai karmelitai čia buvo įkūrę vienuolyną. Mūrinė 1818 m. statyta bažnyčia yra vėlyvojo baroko stiliaus su klasicizmo bruožiais. Vėjo malūnas statytas 1924 m.

Jau įvažiavus į Panevėžio rajoną, dar galima aplankyti netoliese, Paliukų kaime, esančią skulptoriaus Juozo Zikaro gimtinę, kurioje yra Panevėžio kraštotyros muziejaus filialas. Skulptoriaus J. Zikaro (1881-1944) gimtinė restauruota 1971 metais, ekspozicija įrengta 1972 m., atnaujinta - 1993-aisiais. 1991 m. pastatytas kopyltstulpis (aut. St. Buziliauskas).